

Nr 113.

Ankom till Riksdagens kansli den 6 maj 1913 kl. 3 e. m.

Utlåtande, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med anledning av framställning från Magnesitaktiebolaget Tarrekaise beträffande vissa av bolaget arrenderade mineralfyndigheter å kronojord i Norrbottens län.

(1:a Avd.)

I en till Riksdagen den 4 april 1913 avlåten, till jordbruksutskottet för förberedande handläggning hänvisad proposition, nr 251, har Kungl. Maj:t under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag föreslagit Riksdagen medgiva, att tiden för inträdande av den arbetsperiod, som omförmäles i kontrakt mellan kronan och Magnesitaktiebolaget Tarrekaise av den 26 mars 1904, må, utöver vad i sådant avseende medgivits enligt tilläggsavtal av den 22 september 1908, utsträcker till ingången av år 1919 eller, där bolaget kan vara i tillfälle att tidigare övergå till effektivt arbete, till början av året näst efter det, då bolaget hos Kungl. Maj:ts befallningshavande i Norrbottens län därom gjort skriftlig anmälan, med iakttagande att från den tid, som arbetsperioden enligt kontraktet och tilläggsavtalet omfattar, skall avräknas den tid, som kan komma att förflyta från innevarande års utgång till det år, varunder arbetsperioden tager sin början.

Departementschefen har i detta ärende till ovannämnda statsrådsprotokoll anfört följande.

»I proposition den 31 mars 1903 gjorde Kungl. Maj:t framställning till Riksdagen i fråga om tillgodogörandet av vissa magnesitfyndigheter å kronojord inom Kvickjocks kapellförsamling av Norrbottens län. Kungl. Maj:t föreslog därvid Riksdagen att medgiva, att de ifrågakomna fyndigheterna finge på arrende upplåtas samt att för sådan upplåtelse skulle gälla vissa huvudgrunder. Enligt dessa skulle arrendeperioden sönderfalla i två avdelningar, undersökningsperioden och arbetsperioden. Den förra perioden var avsedd för fyndigheternas fullständiga

undersökning och för andra förarbeten m. m. Den skulle utgöra en tid av fem år från och med det år, varunder arrendeavtal mellan kronan och vederbörande arrendator komme till stånd, och skulle arbetet under denna tid bedrivas i den omfattning, att årligen på detsamma nedlades en summa av minst 8,000 kronor, därav minst 5,000 kronor i verkliga arbetskostnader, med skyldighet för vederbörande arrendator att för vart och ett av dessa år inom den 1 mars året därefter inför Kungl. Maj:ts befallningshavande i Norrbottens län styrka, huru stort belopp för ändamålet utgivits. Arbetsperioden skulle omfatta en tid av 45 år, räknat från undersökningsperiodens utgång eller, där arrendatorn skulle vara i tillfälle att tidigare övergå till effektivt arbete, från den 1 januari året efter det, då arrendatorn hos Kungl. Maj:ts befallningshavande gjort skriftlig anmälan i sådant avseende.

Sedan Riksdagen uti skrivelse den 22 maj 1903 anmält, att Riksdagen med viss ändring, som ej avsåg nyss angivna bestämmelser, bifallit Kungl. Maj:ts berörda framställning, godkände Kungl. Maj:t den 5 juni 1903 Riksdagens beslut, i vad detsamma skilde sig från Kungl. Maj:ts förslag, samt anbefalldes kammarkollegium och kommerskollegium att, i överensstämmelse med de av Kungl. Maj:t och Riksdagen godkända huvudgrunder för ifrågavarande upplåtelse, uppgöra förslag till avtal om samma upplåtelse samt därefter underställa detta förslag Kungl. Maj:ts prövning och fastställelse.

Efter det kollegierna till fullgörande härav inkommit med utlåtande, godkände Kungl. Maj:t den 26 mars 1904 ett inom jordbruksdepartementet utarbetat förslag till kontrakt mellan Kungl. Maj:t och kronan, å ena, samt Magnesitaktiebolaget Tarrekaise, å andra sidan, om upplåtande på arrende till detta bolag av ej mindre följande fyra järnmalmsinmutningar å Tarrekaise inom Kwickjocks kapellförsamling, nämligen nr 2931 Jägaren, 2932 Bruden, 2937 Haren och 2939 Orren, än även de inom de för fyndigheterna nr 2937 Haren och 2939 Orren anvisade utmål belägna magnesitinmutningar ävensom magnesitinmutningarna Paturkärso nr 1 och 5 samt Hildo.

Det kontrakt, som sålunda enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande berörda den 26 mars 1904 upprättats med Magnesitaktiebolaget Tarrekaise, innehåller under punkterna 1 och 2 följande bestämmelser:

1) För fyndigheternas fullständiga undersökning och för andra förarbeten m. m. beräknas en tid av fem år från och med år 1904, och skall arbetet under denna period, undersökningsperioden, bedrivas i den omfattning, att årligen på detsamma nedlägges en summa av minst åttatusen kronor, därav minst femtusén kronor i verkliga arbetskost-

nader, med skyldighet för arrendatorn att för vart och ett av dessa år inom den 1 mars året därefter inför Kungl. Maj:ts befallningshavande i Norrbottens län styrka, huru stort belopp för ändamålet utgivits.

2) Arbetsperioden skall omfatta en tid av fyrtifem år, räknat från undersökningsperiodens utgång, eller, där arrendatorn skulle vara i tillfälle att tidigare övergå till effektivt arbete, från början av året efter det, då arrendatorn hos Kungl. Maj:ts befallningshavande därom gjort skriftlig anmälan.

Därest arrendatorn skulle finna, att fyndigheterna icke kunna tekniskt och ekonomiskt fördelaktigt tillgodogöras, äger arrendatorn uppsäga kontraktet att upphöra ett år efter uppsägningen.

På därom av omförmälda bolag i mars 1908 gjord ansökning medgav Kungl. Maj:t, med Riksdagen, enligt nådigt brev den 12 juni 1908,

att den kostnad bolaget under år 1903 nedlagt på arbete för de sålunda arrenderade fyndigheternas fullständiga undersökning och för andra förarbeten m. m., finge räknas bolaget till godo såsom för nämnda ändamål nedlagd under år 1908 och bolaget således anses hava fullgjort de arbeten, som enligt berörda kontrakt ålegat detsamma under den där omförmälda försökstiden; samt

att med den i kontraktet omförmälda arbetsperiodens inträdande finge anstå till ingången av år 1914 eller, där arrendatorn skulle vara i tillfälle att tidigare övergå till effektivt arbete, till början av året näst efter det, då arrendatorn hos Kungl. Maj:ts befallningshavande i Norrbottens län därom gjort skriftlig anmälan, under iakttagande av att från den tid av 45 år, som arbetsperioden enligt kontraktet omfattade, skulle avräknas den tid, som kunde komma att förflyta från 1908 års utgång till det år, varunder arbetsperioden toge sin början.

I överensstämmelse härmed träffades tilläggsavtal med bolaget den 22 september 1908.

Bolaget har nu i en till Kungl. Maj:t den 6 mars 1913 ingiven skrift i underdånighet anhållit, att med arbetsperiodens inträdande skulle få anstå — utöver den tid, som i sådant hänseende medgivits genom nådiga brevet den 12 juni 1908 — under ytterligare fem år eller således till ingången av år 1919.

I sin ovanberörda, år 1908 ingivna ansökning hade bolaget anfört, bland annat, följande.

Då Tarrekaise magnesitfält låge nära gränsen till Norge, på kort avstånd från djup och hela året öppen norsk hamn, samt magnesiten

och dess produkter hade sin huvudsakligaste marknad i Amerikas och västra Europas koppar- och järnproducerande länder, hade bolaget från början haft för avsikt att lägga sina fabriker vid norsk hamn samt att dit frakta råvaran för vidare förädling och export. Men då numera utsikter förefunnes för det snara byggandet av en inlandsbana genom det inre Norrland, hade bolaget beslutat att bygga sina fabriker vid Tarrekaise och att välja den blivande inlandsbanan till utfartsväg för sina produkter samt införsel av stenkol m. m., då bolaget även kunde från Sverige förse sina arbetare med proviant samt sina fabriker med bränsle från Norrbottens skogar och torvmossar, allt under förutsättning att den för bolaget nyttiga delen av banan byggdes under närmaste åren och finge den för Norrbottens malmtrafik lämpligaste sträckning. I saknad av visshet om banans sträckning och tiden för öppnandet av dess för bolaget viktiga del mellan Gellivarebanan och Lilla Lule älv kunde bolaget emellertid ej genast utan vidare föredraga utfartsvägen över Sverige framför den förut tänkta över Norge. Men enligt punkt 2) av åberopade kontraktet måste bolaget redan år 1908 fatta sitt beslut härom, därest icke Kungl. Maj:t medgäve bolaget anstånd och rätt att räkna början av den i kontraktet bestämda arbetstiden till ett år efter den dag, då sist nämnda bandel blivit upplåten till allmän trafik. Om bolaget nödgades välja utfartsväg över Norge, så skulle därigenom av flera skäl Sveriges stats- och kommunala inkomster såväl som den allmänna statsekonomiska betydelsen av ifrågavarande företag minskas. Svenska staten såsom ägare och bolaget såsom arrendator av magnesitfält vid Tarrekaise hade gemensamt intresse uti, att bolagets magnesit komme i bruk, innan sådan på andra, bättre belägna platser upptäcktes, samt att dess förädling skedde i Sverige, varigenom en ny industri med flera hundra arbetare komme att uppväxa inom en av Lapplands svåråtkomligaste fjällbygder, vartill komme, att bolaget då måste av staten arrendera nu värdelös mark och vattenkraft samt att kultur med kraft skulle spridas inom denna även på andra malmer rika trakt. Bolaget ansåge sig därför böra erhålla anstånd med arbetsperiodens påbörjande.

Till stöd för sin nu ifrågavarande ansökning har bolaget anfört följande:

De skäl, som av bolaget åberopats till stöd för dess ovannämnda, år 1908 ingivna ansökning, gällde allt fortfarande. Ännu hade inlandsbanan, i den del den berörde bolagets utfrakt, icke öppnats, men komme detta enligt förljudande att ske inom ett eller annat år. Det vore bolagets avsikt att därefter så fort som möjligt träda i författning

om nödiga anläggningar vid magnesitfältet, och hyste bolaget säker förhoppning om att inom en tid av fem år hava sin verksamhet igångsatt.

Till följd av nådig remiss hava kammarkollegium och kommerskollegium den 20 mars 1913 avgivit gemensamt underdånigt utlåtande i ärendet och därvid överlämnat infortrat yttrande från Kungl. Maj:ts befallningshavande i Norrbottens län.

Kungl. Maj:ts nämnde befallningshavande har förmålt sig icke hava något att erinra mot bifall till förevarande framställning och tillika meddelat, att, enligt vad vederbörande bergmästare upplyst, ifrågakomna gruvor vore behörigen försvarade intill utgången av år 1912.

Kammarkollegium och kommerskollegium hava i sitt utlåtande förklarat sig icke hava något att erinra emot att tiden för inträdandet av den arbetsperiod, som omförmäles i kontraktet mellan kronan och bolaget av den 26 mars 1904, finge, utöver vad i sådant avseende medgivits enligt tilläggsavtalet av den 22 september 1908, utsträckas till ingången av år 1919 eller, där bolaget kunde vara i tillfälle att tidigare övergå till effektivt arbete, till början av året näst efter det, då bolaget hos Kungl. Maj:ts befallningshavande i Norrbottens län därom gjort skriftlig anmälan. Från den tid, som arbetsperioden enligt kontraktet och tilläggsavtalet omfattar, borde enligt ämbetsverkens åsikt avräknas den tid, som kunde komma att förflyta från innevarande års utgång till det år, varunder arbetsperioden toge sin början.

För egen del anser jag mig böra förorda bifall till förevarande ansökning på sätt ämbetsverken tillstyrkt.»

Mot Kungl. Maj:ts förevarande framställning har utskottet icke haft något att erinra, varför utskottet hemställer,

att Riksdagen må bifalla Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition.

Stockholm den 6 maj 1913.

På jordbruksutskottets vägnar:

GÖSTA TAMM.

Närvarande: herrar Tamm, Odelberg, frih. De Geer, Paulson, Fahlén, Pers, Ericsson, Lundell, Nilsson i Kabbarp, Kronlund, Linders, Hellström, greve Wachtmeister, Lundström, Ekerot och Bosson.